

Posudek habilitační práce

Název práce: Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávací a profesní dráze

Autor práce: PhDr. Petr Hlad'o, Ph.D.

Autor posudku: doc. PhDr. Zdeněk Friedmann, CSc.
Pedagogická fakulta MU

Aktuálnost tématu

Odpovědná volba další vzdělávací a profesní dráhy má zcela zásadní význam pro život každého člověka. Zejména období povinné školní docházky, na které je zaměřena předložená práce, je z hlediska rozhodovacího procesu velmi významné. Česká republika těmto tématům začala systematicky věnovat pozornost v souvislosti s tvorbou *Rámcového vzdělávacího programu pro základní školství*. Tam se z historického pohledu poprvé objevila povinná část výuky (vzdělávací oblast) pro druhý stupeň základní školy s názvem *Svět práce*. Přes snahy všech zainteresovaných subjektů, zejména základních škol, není ale dodnes v oblasti začleňování naší mládeže do další vzdělávací a profesní dráhy zřetelný nějaký výrazný posun. Velké množství nových středních a vysokých škol umožnilo produkovat větší množství vzdělanějších absolventů. Tato pozitivní realita znamená v současné době paradoxně vysokou nezaměstnanost, zejména u humanitně vzdělané mládeže a nedostatek odborníků v jiných, např. technických oborech. Tím se vytváří opakovaně prostor pro aktivní práci v oblasti tzv. kariérového poradenství, které již dnes začíná na prvním stupni základní školy.

Autor předložené práce se tematikou profesní orientace/kariérového poradenství teoreticky i výzkumně zabývá již řadu let. Považuji za přínosné, že svoji mnohaletou snahu soustředil do vlastní habilitační práce, která byla vydána knižně jako vědecká monografie.

Struktura, obsah a cíle práce

Práce má klasickou strukturu, tj. obsahuje dvě základní části – teoretickou a empirickou. Přičemž těžiště práce lze spatřit v empirické části, která obsahuje podrobný popis výzkumných šetření a jejich výsledků. Celá práce je poměrně obsáhlá, celkem má 358 stran. Z hlediska struktury je přehledně členěna do devíti základních kapitol a dále na četné podkapitoly. Mimo úvod a závěr obsahuje také seznam použité literatury a pět příloh. Seznam literatury je podle mého názoru obsáhlý a z hlediska vydání citovaných publikací přiměřeně aktuální.

V úvodu jsou vysvětlena společenská východiska a význam správné volby vzdělávací a profesní dráhy. Dále jsou vymezeny a sjednoceny základní pojmy a přehledně prezentovány základní cíle předložené monografie. Zde se čtenář seznamuje se snahou autora „*syntetizovat teoretické a empirické poznatky o volbě*

další vzdělávací dráhy a na základě vlastního výzkumného šetření přispět do odborné diskuze o tomto rozhodovacím procesu novými informacemi“ (s. 18). Podrobné výzkumné cíle jsou uvedeny v jiné části monografie.

V teoretické části práce je **v první kapitole** zpracována teorie, která je významná pro pochopení stěžejní druhé, výzkumné části práce. Jsou zde popsány některé přístupy v kariérových teoriích a systémově teoretický rámec kariérového vývoje. Pozoruhodné je, že se jako stěžejní opakovaně jeví teorie pocházející z 50. let minulého století (Ginsberg, Super). Autor popisuje také stadia kariérového vývoje se zaměřením na věkovou kategorii žáků základních škol. Čerpal mnohdy ze zahraničních pramenů či jejich překladů. Lze to zdůvodnit tím, že v České republice se dlouhodobě věnuje dané problematice teoreticky pouze několik autorů.

V druhé kapitole jsou prezentovány výzkumy a především jejich závěry z české i zahraniční literatury. Prezentované poznatky ale nejsou pouhou kompilací zejména proto, že obsahují četná kritická hodnocení, srovnávání nebo vyjadřují postoje autora k prezentovaným poznatkům. Popsané výzkumy a jejich výsledky jsou v mnoha ohledech podobné a často se v průběhu let opakují. Autor se zaměřil na výběr některých faktorů se zdůrazněním vlivu rodiny. Rozsáhlé poznatky mohly být uspořádány do tabulek tak, aby byly pro čtenáře přehlednější. Oživením čtivosti této části textu by mohla být kapitola, která by se zabývala historickou reflexí předloženého tématu, případně byla sondou do některých zdařilých systémů ve vyspělém světě. Ale jsem si vědom toho, že by tato část zvětšila již tak velký rozsah monografie.

V empirické části je v sedmi kapitolách zpracováno několik výzkumných šetření (s. 71-267). Text je vzhledem k celkovému rozsahu výzkumu poměrně obsáhlý. Ale celým textem prolíná autorova pečlivá badatelská práce. Čerpá nejen z mnoha pramenů odborné literatury, ale provádí pečlivá srovnávání a nabízí pohledy z více hledisek.

Popis vlastního výzkumu a jeho metodologii obsahuje **třetí kapitola**. Smíšený design výzkumu, stanovení výzkumných cílů i výzkumných otázek je v odpovídající kvalitě. Za problematické lze považovat práci s hypotézami. Hypotézy jsou správně formulovány, ale využití jejich velkého počtu je neobvyklé. Všechny výsledky jsou v dalším textu postupně prezentovány a diskutovány. Tento text je stručný a přehledný. Ve **čtvrté kapitole** byla pozornost zaměřena na poznatky o časovém určení počátku rozhodování žáků o další vzdělávací dráze. **Pátá kapitola** je o názorech žáků a rodičů na roli rozhodujících aktérů v tomto procesu. **Šestá kapitola** obsahuje rozbor poznatků o sociálních vlivech působících na rozhodovací proces žáků. **Sedmá kapitola** se zabývá využíváním a hodnocením efektivity dostupných informačních zdrojů, které jsou běžně využívány žáky i jejich rodiči, s důrazem na využití internetu. Diskutovány jsou i potřeby rodičů v oblasti potřebných informací. **Osmá kapitola** má didaktický charakter, je směřována do současné pedagogické praxe. Obsahuje přehled současných informačních zdrojů, které jsou v elektronické podobě dostupné v České republice. Mohla by být chápána jako metodická příručka.

Shrnutí

V závěrečné části práce jsou shrnuty výsledky, obsah i význam celé práce. Lze konstatovat, že stanovených cílů bylo dosaženo. Autorovi se podařilo shromáždit teoretické i empirické poznatky o volbě další vzdělávací a profesní dráhy a vlastním šetřením přinést nové poznatky do této oblasti. Realizované výzkumy přinesly mnoho

zajímavých výsledků nejen pro pedagogickou teorii, ale také řadu užitečných podnětů pro pedagogickou praxi. Autor shrnul poznatky, ke kterým v rámci výzkumu dospěl a vše prezentuje přehledně podle původně stanovených výzkumných otázek. Některé výsledky jsou předpokládatelné, jiné nové a tím i pozoruhodné. Autor by mohl při obhajobě blíže vysvětlit genderovou nevyváženost při začátku výběru vlastní vzdělávací dráhy (s. 270 a 271) a příčiny toho, proč je opakovaně (jiné výzkumy to potvrzují) velmi slabý vliv školy a dalších aktérů kariérového poradenství. Pozoruhodné je zjištění o stále velmi silném a pochopitelném vlivu rodičů. Otázkou tedy zůstává, jestli by se profesionální pracovníci v oblasti kariérového poradenství neměli při své práci soustředit cíleně na skupinu rodičů a nikoliv jenom dětí. Přitom nejde jen o množství předávaných informací, ale o možnou změnu myšlení z hlediska perspektiv vlastních dětí. Tuto problematiku by mohl autor práce také při obhajobě rozvést.

Závěr

Předložená habilitační práce řeší aktuální problematiku z oblasti profesní orientace dětí a mládeže. Po jazykové stránce je velmi dobře zpracovaná, a to jak v oblasti pravopisné a stylistické, tak v rámci formálních úprav práce. Z textu zcela zřetelně vyzařuje osobní zaujetí autora pro danou problematiku a jsou v něm také zúročeny jeho praktické zkušenosti. Obsah práce považuji za přínosný pro rozvoj pedagogické teorie i praxe. Knižní vydání se stává bezesporu vhodným informačním zdrojem pro všechny účastníky kariérového poradenství a to zejména pro pracovníky v základních školách, ke kterým patří učitelé, výchovní poradci a školní psychologové.

Předložená habilitační práce (vědecká monografie) splňuje všechny požadavky kladené pro habilitační řízení. Proto ji doporučuji k obhajobě a po jejím úspěšném absolvování také doporučuji uchazeči udělit titul docent v oblasti pedagogiky.

V Brně dne 1. srpna 2014

doc. PhDr. Zdeněk Friedmann, CSc.
Pedagogická fakulta MU
Brno